

Universal Declaration of Human Rights - Kpelle, Guinea

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

NUKAN MAAMENI YENYII BO PELE HU

Dɔn juwoo gbalatɔmaa

A ke kaalonna da tɔɔi gaa nukan nei yene yiihu diɔ legbɔɔɔba laa, tɔlinmo laa da lilaa di nwundɔɔi.

A ke lɔnɛɛ nukan dɔɔi gaa maane yene nuan diɔ peli kweiwoo boi, diɔ laa di maameni la, yi di hwa ke ɲeimaɔɔnɔn da mɔnɔ di hu, bɛ kele yenenuan kaa boi.

A ke tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu bɛ maane maa ɔ kɔnwɔ, hɔge nukan hwɔpa pɔnɔ hwɔ gwei tɔgɔ hemei iɔi hu ɲeitɔwɔnuan diɔ.

A ke lɔɲaa kele yepuɔ gehu bɛ maane gu hwanɔ tɛgɛ boi.

A ke lɔi kele hu nuan bɔwoo ba, tɔɔi lele gaa hinaa di wɔɔ Kaalonnaa hu, yai a di wɔɔ tɛtɔwɔ yii lele ɲeikulo, ye pɔnɔ ye di wɔɔ yii ɲaane legbɔɔɔba laa hui.

A ke yene lɔi kele da ɲɔɔ kɔnɔn genei bɛ di liimu ɔ hɔgɔ negbɔɔɔba lelei da tɔɔi gaa nei yene yii hu maa meni bai.

A ke gilɲahie tɔnɔi ti hwilɔn nukan dɔɔi da ɲɔɔ legbɔɔɔba laa bɛ ge, ɔle yabɔ ke a di liimu hɔgɛɛ a gbɔɔkɔɔ, yili bɛ a ge lɔi kele diwɔɔ ɲaakɔn gene ɔ bo yene.

Maane nuteitei, ɔ make a kɔɔma yɲaa di gɔl diɔ, maakweli, da hutɔ bɛ da negbɔɔɔba, da tɔɔi gaa nukan nei yenyii hu di hee di kɔnɔn kɛnaa kele bɛ, ɔ make bɛyi ɔ wɔ ɲaawooɔ kaa lai, yili kele bɛ gei yene bilibili gemei ɲɔ ɲaakɔn genei nei zea kaa Amɔlik lɔi hui, ɔ dɔn ɲaa nei laa a pɔlɔ kɔalaa ɲɔ holo pou (10) gwɔlan nwaatɔnɔ pulu ɲun meinan yenan kɔu meihaaba (1948).

Dɔn ɲoo toloo 1

Nukan gele kaa pɔlɔ kaa tanɔn, yiliba nu kɔle maawiyɔ pɔlɔ da tɔɔi gaa nei yenyii hu kɛpɔlɔ kaalo tanɔn; di kemeni a nukan ɲaa bɛ ge hwɔkeli wɛlikɛmaa ɔ lɔ di luwai.

Dɔn ɲoo veele 2

Dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn, guloju hwɔ ma ye ɔ ke a huwu meni, gu kɔlɔ kɛpɔlɔ, gu lawoo, ɲaala meni kɛna bɔlɔ, kilɲahie huwu lɔpe, nei hu yii bo pɔlɔ ba, hɛn jɔlɔbo pɔlɔ pɔ da nukaapɔlɔ da zɔgɛi, ye ɔ ke a hulonu da nenu yilipulu, ye ɔ ke lɔi gaa gbɔɔɔba ju mun, ye ɔ ke a lɔi yi gaa nii mɔlan nɔi yemu a ju mun dɔn nei huwoo kaa nukele ba tanɔn.

Dɔn ɲoo zaaba 3

Maala kaa nukele yei ɔ yeneke, ɔ legbɔɔɔba laa hɔlɔbo, ɔle gbinimaa ye kɔɲɔ.

Dɔn ɲoo naan 4

Nuta hwa peli leei lualaa hu da tɔlaalaa hu, luolaa da luoyɔu huɲu lɔpe da kɛɛ.

Dɔn ɲoo nɔɔli 5

Di hwə kia pai nuta mɔnɔboi, di hwə kia pai meni ɲaanwana laai nuta ɓa, yi a nu kulo nulaa hu əle eyɛ melekpe ma.

Dɔn ɲoo meida 6

Kene lɔpe gele, maane nu kele ɲɔ kaa lonna, ə ke a gɔlɔn ɲaa ma.

Dɔn ɲoo meihwele 7

Nu kele peliai a ge tɔn niila ɲe tɔnɔ mei. Nu kele hon bələ kaa tanɔn nukan maatɔn ɲei liila.

Dɔn ɲoo meihaaba 8

Maala kaa nukele yei ə li kititəgə pele la; a gaa ye maameni ye ə piliju.

Dɔn ɲoo meinaan 9

Di hwa nu too gahwə ɲa, yi ɲun və mai. A wwalaketi di maakwiya ɲɔɔ lɔɪba gahwa meni ɲɔɔ pələhu.

Dɔn ɲoo bou 10

Maala ka nukele yei, ə ɲɔɔ tian makɔɲɔ kititə gə pelela, əle dian ti ə ke a kɔlɔn ɲaa ə make meni lɔpee daa zenwuɔn.

Dɔn ɲoo boukoutanɔn 11

1. Nui lɔpee da meninɔɲɔɔ laahe ɲuɔ, meniti hwa peli kei a ɲɔn, yi ɲɔn ti hwə kɔlɔn ni ponɔɲa kitikepele la, maakɔɲɔnuaan ɲei ɓa.

2. Tɔn hwa peli nui lɔpe honji menita ɓa yiyai meni ti kei lowai, dɔn ti hwə ke laali; yilipulu menikei lowai tɔn mə a laa nui ti mei, ə make a kwia.

Dɔn ɲoo boukɔu hweele 12

Nuta hwa naa lɔ məlan ɲii pələ hu, lɔ kpeli-kpeli, ɲei belen meni hu, da gbinifa meni tamaa hu, naa kala pələ pɔ.

Dɔn ɲoo boukɔu haaba 13

1. Maala kaa nukele yei ə hiə a niɪɓapələ, əle ə he niɪɓa kenaa ɲɔ lɔi hu.

2. Maala kaa nukele yei ye peli kuloi lɔi lɔpe hu, ə make gbɔɔ lɔi, əle ə pənə ə ɲa gbɔɔ lɔi ti hu.

Dɔn ɲoo boukɔu naan 14

1. Nui lɔpe da ɲeikɔu kpɔlu jeei, maala kaa ɲei ə maakilə lɔi takpeli hu, yiyan nɔiti a peli ɲee hee mu.

2. Maakiləlaa ti hwa peli tɛgɛi meni nɔɲɔn kemun gbɔɔkpɔ pɔ yi hwə ɓa lɔi ɲun ma meninɔɲɔn da kaala.

Dɔn ɲoo boukɔu lɔɔli 15

1. Maala kaa nukele yei ə lɔi lonna hɔlɔɓo.

2. Di hwa peli lɔilonna kuloi nu yei hulu meni hu əle maala hwə ɲɔnɔ nu yei hwə ɲɔ lɔilonna maahwalin.

Dɔn ɲoo boukɔumeida 16

1. Nɛenu da hulonu da həli kpilayela da di laɲayela da pɛli heei di keɔ guloju hwə ma yɛkɛ la a huɔu meni, lɔilon na meni, əlɛ yala pələ meni. Di pɛliɛ a di ke niibo ti hu, ə make di taɣai lowai.

2. Lɛgbɔɔba da laana bɛ a hilətai laa ma.

3. Pɛlɛn mə bə a kpɔmaayi hɔɔtɔma, əlɛ maala ka jɛi gbɔmayii ti da nɔi jɛitɔwɔ nuaan di maakɔɲɔn.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihweelɛ 17

1. Nukan lɔpɛe jɔlɔbɔ hɛn gaa a bɔɔ, ə make g boukɔuaa kpɔn ju.

2. Di hwa nu yee kpilan di hwə jɔlɔbɔ hɛn gulo jɛi.

Dɔn ɲoo boukɔumɛihaaba 18

Nui lɔpɛe a pɛli gbɔwɔ kilijahie kei, niiba yiibo pələ hu. Mukulaa bə a pɛli niiba kalan gɛi, ə niiba yiibo juwu yii bɔ pələ hu.

Dɔn ɲoo boukɔumɛinan 19

Maala kaa nui lɔpɛe gələ yei ɲɔɔ kilijahie lɛ ə gweiwoobɔ, ə gilipuju kweli, ə jɔlɔbɔ ə nɛi nuta kpɛli ɲaa diə kenakele yi ɲɔu hwa ke ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ 20

1. Maala kaa nukele yei ə ɲundɔ ke, əlɛ ə kpɔn naa liilaa hu.

2. Di hwa nu yee kpɛlan di hwə nɔ kpɔn ju.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu tanɔn 21

1. Maala kaa nukele yei, ə tɔɔi hɔlɔbɔ ɲɔɔ lɔi ɲawoobɔ meni hu, a wala ke a yaa kpini, ə ke nui a jɛe lemɛi.

2. Maala kaa nukele yei, ə kolokɛ gahanama bə ɲɔɔ lɔi hu. Yiyan nuta hon bətlə hwa tɛgɛ mɛlan ma.

3. Lɔilonnii kilijahie pələ bə lɔi ɲawoobɔ a kuloju. Gilijahie ti a kɔlɔn nɔi nɔi ɲawoobɔ nuan he luwai a ke a nɔi kwei nuan kələ laamaawoo.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔuweelɛ 22

Nu kele kemeni a kpɔɲjuyii bɔ mun mə gɛ, ye ke kpɔn ninimu. Ninin ti bə maane ə pa bɔ a yeelaholon; yelɔgei, kaalɔnnaa, əlɛ meni kɔlɔn ɲa.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu haaba 23

1. Maala kaa nukele yei ə kolo ke, ə niiba kolokɛ tɛlinmo da ɲaane pələ mɛi; ə gɛ hwə pa ke a nui kolo hwə ma.

2. Nu kekolo bə maane di zalama; ə ke a hulonu da nenu.

3. Kolokɛmun lɔpɛe a pɛli kolokɛnuan maakɔɲa kpɔn naai; a wala keti ə to da hu.

4. Kolokɛmun nɔpɛe maala kaa jɛi ə viitɔ, ə niiba pələ ɲaa ke. Gɛ kolo kei nowai jɛn ə ke a dɔɔ; əlɛ yilipulu ɲɔɔ hwitɔ lowai ye hala ma.

Dɔn ɲoo bouhwweelɛ kɔu naan 24

Maala kaa nukan nei η̄ɔ̄ yii ə ke a bɛliya ju, gɔ̄lɔ̄ hwə toa pono, yaa da nainuaan di ke di ɲaane hu; yii hwilɔ̄nna: kɔ̄nɔ̄n meni, maayilimeni, yii meni, da hali meni, bɛle di maameni walawala nei kulo meni kele ɓa.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhwweele kɔ̄u lɔ̄li 25

1. Kolo a wala ke nei, ɲɔ̄n a pɛlɛma, kolo hwaa kpɛ nei, kalanɔ̄nnaa a jɔ̄lɔ̄ɓo, a pɔ̄lɔ̄, a wala keti meni ta kpɛli a pɛlɛma, yi hwa pɛli gbɔ̄ɔ̄mu, maala kaa nei yi maakpɔ̄maa ə ɓo.
2. Maala kaa logaa laa da lokolo di yei di kpɔ̄maa hɔ̄lɔ̄ɓo. Gbɔ̄maa ti a pɛli kei logele ɓa, ə make a wɛlilon.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhwweele kɔ̄u mɛida 26

1. Maala kaa nukele yei di jutɔ̄. Jutɔ̄ ti hɔ̄ɲɔ̄ hwə ma, yi kpɔ̄ hwilɔ̄n maakwɛli kɔ̄wɔ̄tɔ̄ ɓa. Maane kolo maakwɛli lakwɛli ə ke kɛna kɔ̄le. Maane lakwɛli kɛnɛ kɛɛ laa ə ke kɛnaa kɔ̄le tɔ̄wɔ̄, nui lɔ̄pɛ gɛ hwanja a ke nei.
2. Maakwɛli η̄ɲun ma ya ɓaa ə nukan holoon naa ɓo, ə dɔ̄ɔ̄ gaa ɲɛi yɛnɛ yii hu maawiye. Ya ɓə maane ə wooman, ɲɛimaa hwɛli, da wɛlikɛmaa di lɔ̄ lɔ̄i kɔ̄le lowai, huwu η̄aa kɔ̄le lowai ə gɛ liila ə ke diyɛi.
3. Maala kaa a longaanuaan yei di di loni hutɔ̄ pɔ̄lɔ̄ lɛn.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhwweele kɔ̄umɛihweele 27

1. Maala kaa nukele yei ə geti ke ɲɔ̄i η̄ɔ̄ tɛtɔ̄wɔ̄ laa kpaalɔ̄ mɛi, ə pɛlima ə dɔ̄lɔ̄ kulo.
2. Maala kaa nukele yei belihɛn, gulohɛn, maa ə kɔ̄ɲɔ̄.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhwweele kɔ̄umɛihaaba 28

Maala kaa nukele yei, ə getikɛ, yɛ dɔ̄n η̄ɔ̄ɲaa nei ɓo di lɛ di kpaalɔ̄ mɛi.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhwweele kɔ̄u mɛinaan 29

1. Nu yaakpɛli geti kaama kpɔ̄maa yii hu. Maahɔ̄lɔ̄ɓo gbɔ̄maa yii ti ɓə a pɛli η̄ɔ̄ nukan naa laakuloi a nele.
2. Tɔ̄ɔ̄i gaa nu yei yɛnɛyii hu da η̄ɔ̄ lɛgbɔ̄ɓa laa, maala kele hɔ̄lɔ̄ɓoɔ̄ ɲɛn lɔ̄ gaama, ya ɓaa a mɔ̄laa diwɛi kɔ̄wɔ̄tɔ̄i, kpɔ̄maa yii hu yi hulu meni hwə laa.
3. Maala η̄aa ti da lɛgbɔ̄ɓa η̄aa ti, gɛ pɔ̄lɔ̄ hwa pɛli kei a juwu takpɛli yi yɛnɛ kele puɔ̄ gɛɓa hwə mo li.

Dɔ̄n η̄ɔ̄ bouhaaba 30

Kpalɔ̄ ta kpɛli hwə laa yi a pɛli dɔ̄n η̄aa nei maameni piliju, yɛ nu η̄ɔ̄ tɔ̄ɔ̄i gaa nei yɛnɛyii hu da η̄ɔ̄ lɛgbɔ̄ɓa laa kuloi nei: yɛ ə ke a lɔ̄i, a kpɔ̄n, ə make gu tɛtɛi.